

In lậu ở Việt Nam hiện nay và một số kiến nghị góp phần chống in lậu

● ThS. LÊ THỊ PHÚC

Trong những năm qua, cần phải thừa nhận rằng dù có luật pháp, có thông tư, chỉ thị, thông báo; có hệ thống cơ quan công quyền đặc trách quản lý hoạt động in ấn, thực trạng in lậu vẫn diễn ra liên tục, thường xuyên, vụ sau to hơn vụ trước, ngày càng tinh vi và phức tạp hơn. Bức xúc với thực trạng này, trên các phương tiện thông tin đại chúng và trên một số diễn đàn, đã liên tục có đề cập, đăng tải ý kiến cũng như dư luận của quần chúng. Có ý kiến, có tờ báo bức xúc gọi hiện tượng in lậu ở Việt Nam là “quốc nạn”; nhẹ hơn là “vấn nạn”, là “căn bệnh trầm kha không thuốc chữa”, là “cứ nói đến in là nói đến in lậu”... vậy in lậu là gì, tác hại của nó ra sao, chúng ta đã xử lý như thế nào và phải tiếp tục làm gì để chống in lậu.

1. In lậu và tác hại của in lậu

In lậu là in mà không được nhà nước cho phép in. Tại sao với in thì lại phải có phép? Điều này có căn nguyên từ vị trí, vai trò to lớn và đặc biệt của chính sản phẩm in. Sản phẩm in không phải là một sản phẩm bình thường như mọi sản phẩm khác trong xã hội mà có tính chất chính trị, tư tưởng. Đảng Cộng sản Việt Nam từ khi ra đời đã luôn coi sách báo

là vũ khí đấu tranh cách mạng không gì có thể thay thế, nên đặc biệt chú ý đến ngành in. Đồng chí Trường Chinh nói: “Không thể không biết rằng sách báo là vũ khí, máy in là công cụ, nhà máy in là cơ sở cách mạng của Đảng ta, của chuyên chính vô sản. Trong tất cả các thành tựu của dân tộc bao giờ cũng có sự đóng góp đặc biệt của sản phẩm in và ngành in công nghiệp Việt Nam. Dưới ánh sáng của đường lối đổi mới, 20 năm nay, ngành in Việt Nam đã có những bước tiến dài, có những thành tựu nổi bật. Xứng đáng là một ngành kinh tế mũi nhọn, vừa là ngành công nghệ tiên tiến, vừa là ngành thuộc lĩnh vực tư tưởng văn hoá. Thế nhưng, phía sau những giá sách lộng lẫy sắc màu, phía sau những tem nhãn hàng hoá là cả một “vấn nạn” làm đau đầu không chỉ các cơ quan xuất bản, báo chí; các cơ quan quản lý nhà nước mà cả những người dân có lương tâm. Vấn đề đã đến mức báo động, bởi lẽ, sản phẩm in lậu ngày càng nhiều, ngày càng tinh vi; kẻ in lậu ngày càng xảo quyệt, man trá. Sản phẩm bị in lậu không chừa một cơ quan nào và đem lại tác hại to lớn cho bất kỳ ai.

Giới nghiên cứu tạm chia in

lậu làm ba loại. Loại lậu hoàn toàn tức là hoàn toàn không có giấy phép của nhà nước (Cục Xuất bản cấp) không có nhà xuất bản không có biên tập, sửa bài, không ghi số lượng ấn phẩm... Đây là ấn phẩm giả hoàn toàn, do những người không có nghề, không có trách nhiệm, không được đào tạo làm ra. Họ làm hoàn toàn vì lợi nhuận. Có thể lấy ví dụ loại này dễ dàng đó là các loại sách bói toán bán trước cổng chùa, vỉa hè; lịch vạn sự, lịch tờ, tem nhãn hàng hoá, băng cassette...

Loại thứ hai là sản phẩm in giả. Kẻ in lậu giả làm các cơ sở xuất bản được phép in và phát hành ấn phẩm. Cầm ấn phẩm trên tay khó phân biệt được thật, giả ngay lập tức vì có đầy đủ “chi tiết” như ấn phẩm thật. Loại này thường là sách, báo bán chạy, sách giáo khoa, sách tham khảo trong nhà trường, tem nhãn hàng hoá...

Loại thứ ba là sản phẩm in nổi bản. Các nhà máy, cơ sở in lậu lợi dụng tên tuổi, thương hiệu, và sự tín nhiệm của các cơ sở xuất bản, báo chí mà tự nâng số bản in, bán ra kiếm lời. Loại này, nhà in chỉ mất tiền giấy mực, họ không phải trả tiền thuê và các nghĩa vụ với nhà nước, nhuận bút tác giả,

lượng biên tập, sửa bài, quản lý... Loại này là loại in lậu tinh vi nhất, khó phát hiện nhất. Người mua chỉ phát hiện ra khi người bán liên tục giảm giá, có khi đến 40, 50% giá bìa. Giới trong nghề gọi đùa là loại "quần ta đánh quần mình".

In lậu không chữa một ai và tác hại của nó là rất lớn. Thứ nhất: chỉ một người có lợi mà nhiều người chịu thiệt, cụ thể:

- Nhà xuất bản, toà báo không bán được đồ chính phẩm (vì giá cao hơn do có nhiều chi phí hơn và vì bị phát hành lậu làm bão hoà thị trường)

- Người mua phải đồ thứ phẩm: chữ nhoè mờ, giấy xấu, đóng sách cầu thả

- Nhà nước thất thu thuế (có khi lớn hơn nhiều lần số thuế thu được trên số bản in thật)

- Tác giả không nhận được số nhuận bút (trên phần trăm số bản in)

Thứ hai, nguy hiểm hơn, vì nội dung ấn phẩm lậu gây nên cho xã hội. Sản phẩm in là loại sản phẩm hàng hoá đặc biệt. Tem nhãn giả có thể gây nên ngộ độc, chết người cho người dùng thực phẩm hay thuốc men. Hộ chiếu giả, tiền giả, bằng cấp giả, giấy tờ, quyết định các cấp giả... gây mất trật tự và an ninh xã hội. Sách báo in lậu còn gây nguy hại cho không chỉ một người mà còn cho nhiều người bởi sách báo có tác dụng truyền thông rất cao. Cổ nhân dạy: đọc sách tối thì thà không đọc gì mà lại hơn. Cổ nhân cũng dạy rằng: làm văn hoá lắm là giết một đời. Sự nguy hại do tri thức giả trong sách đưa lại thật khôn lường. Cuốn sách "Niệu liệu pháp" là sách bày cho

người ta cách chữa 100 bệnh bằng cách uống nước giải; thật nguy hại nếu có người đọc nào đó làm theo. Rồi có cuốn sách mà tên gọi đã thấy có vấn đề "Những vấn đề tình dục mà bạn không dám hỏi", hẳn không chỉ nguy hại cho riêng người trẻ trong xã hội. Vai trò, tác dụng của sách rất to lớn, lâu dài vì chỉ một người đọc, muôn người biết. Nội dung sách càng được lan truyền thì giá trị cuốn sách càng được nhân lên, như quả bóng tuyết, càng lăn trên tuyết càng to thêm. Sách có nội dung sai trái thì tác hại của nó càng trở nên tai hại hơn vì chính hiệu ứng quả bóng tuyết này. Vì lý do lợi nhuận, vì thiếu hiểu biết pháp luật, còn vì quản lý nhà nước hoạt động in của chúng ta có nhiều sơ hở, trong những năm qua, nhiều vụ in lậu lớn đã được phát hiện và xử lý. Năm 1998, một tư nhân ở Biên Hoà in tiền giả bằng máy in lade màu. Cũng trong năm này xưởng in tư nhân Phạm Ngọc Chiến in lậu sách giáo khoa. Trong năm 1999 có nhà máy in Đại học quốc gia in vé máy bay giả, tư nhân Nguyễn Hữu Chiến in sách giáo khoa giả bằng cách đặt nhiều cơ sở in nhà nước thực hiện. Năm 2000 Xí nghiệp in số 5 Thành phố Hồ Chí Minh in giả tem nhãn hàng hoá. Năm 2004 Nhà xuất bản Tri Thức và Công nghệ in sách không có giấy phép. Năm 2005 hai cuốn nhật ký chiến trường của Đặng Thuỳ Trâm và Nguyễn Văn Thạc bị in lậu, in nổi bản tùm lùm. Mới đây, công an quận Cầu Giấy thu giữ 3 tấn sách gồm nhiều loại sách khác nhau của một đầu nậu tên là D béo, hoàn toàn

không có giấy phép in. Nhà nước đã xử lý những vụ việc lớn. Các tư nhân in lậu bị đi tù. Lãnh đạo các cơ sở in nhà nước bị kỷ luật. Cơ sở in vi phạm bị đình chỉ hoạt động để làm rõ. Toàn bộ ấn phẩm in lậu thu được đều bị tiêu huỷ.

2. Một số kiến nghị góp phần chống in lậu

- Trước tiên, cần phải tuyên truyền sâu rộng trong nhân dân nên tránh mua và sử dụng đồ giả, đặc biệt khi hàng hoá đó là sản phẩm in; không nên vì chút lợi trước mắt mà chịu hệ lụy lâu dài; cần mua sản phẩm chính thức ở những địa điểm đáng tin cậy.

- + Nhà nước cần nhanh chóng hoàn thiện các văn bản pháp luật về xuất bản, in ấn, chống hàng giả, luật hình sự, luật sở hữu trí tuệ, công ước Berne... Quan trọng hơn là cần tuyên truyền rộng rãi pháp luật trong quần chúng.

- + Nhà nước nên ban hành quy định phạt hành chính nặng hơn, chỉ phạt in lậu từ 300.000đ đến 3 triệu, cao nhất là 50 triệu như ND/CP 31/2001 ký ngày 26.6.2001 thì sẽ không ngăn chặn được in lậu. Số tiền phạt đó so với số lãi có được từ in không phép, in nổi bản là không lớn. Phải coi in lậu là hành vi trộm cắp có dự mưu vì nhà xuất bản, tác giả, nhà nước đều bị chiếm đoạt tiền của, công sức chưa kể đến những tác hại tinh thần khác. Các hành vi in lậu dù nhẹ cần được xử theo Luật hình sự, nếu thế thì không chỉ góp phần làm xã hội sẽ trở nên là một xã hội pháp quyền mà môi trường cho ngành xuất bản, in ấn cũng trở nên trong sáng.

- + Cuối cùng, Nhà nước cần tăng cường công tác quản lý nhà

Tự do báo chí kiểu... bỏ tù và đánh thuế!

Xin nói ngay rằng đó là chuyện ở nước Mỹ - nơi mà người ta vẫn tự ca ngợi mình về nền tự do báo chí và hay đi răn dạy các quốc gia khác về thực hành tự do báo chí. Thậm chí, người ta còn đòi hỏi hay bắt buộc các nước khác phải thực hiện tự do báo chí đúng như kiểu Mỹ. Xin được kể lại hai chuyện mà chính báo chí Mỹ đưa ra.

Chuyện thứ nhất: Hãng tin AP đưa tin, tờ *Herald* đã tiết lộ rằng 10 nhà báo ở Nam Florida đã nhận hàng trăm nghìn USD của Chính phủ Mỹ để viết bài tuyên truyền nhằm hạ uy tín của Chính phủ Cu - ba. Nguồn tin này còn vạch mặt, chỉ tên từng nhà báo đã nhận tiền để làm cái việc không mấy đẹp mắt này là: Pablo Alfonso phụ trách chương trình "Thúc đẩy dân chủ ở Cu-ba" đã nhận 175.000USD suốt từ 2001 đến nay; Olga Connor, phóng viên tự do chuyên viết về văn hoá Cu-ba cho tờ *El Nuevo Herald* đã nhận khoảng 71.000USD...

Chưa hết, chính nguồn tin này cũng cho biết, năm 2005, Quốc hội Mỹ đã phát hiện một trường hợp nhận tiền của ngành giáo dục để tuyên truyền sai mục đích. Tờ *Los Angeles* cũng từng tiết lộ rằng, Lầu Năm Góc đã bí mật trả tiền thuê các nhà

báo viết bài bia đặt về những thành công của quân đội Mỹ trên mặt trận Iraq để làm yên lòng dư luận xã hội Mỹ.

Chuyện thứ hai: cũng lại hãng tin AP hôm 19.2 tố cáo là quân đội Mỹ ở Iraq đã bắt giam một phóng viên của hãng này suốt 5 tháng với lời cáo buộc là "đe dọa an ninh", nhưng không hề đưa ra bất cứ bằng chứng nào. Phóng viên đó là B.Hussein, 29 tuổi, một công dân Iraq làm việc cho hãng AP từ tháng 9.2004 và bị bắt giữ từ 12.4.2006. B.Hussein là người đã chụp ảnh các sự kiện ở Fallujah và Ramadi. Đây chỉ là một trong số 14.000 người bị quân đội Mỹ bắt giữ trên khắp thế giới mà không cáo buộc một tội danh cụ thể nào cũng như không đưa ra xử trước toà án.

Có lẽ nên gọi những chuyện trên đây là tự do báo chí kiểu Mỹ hay là tự do dùng tiền thuê mướn người để nói xấu, vu cáo các quốc gia khác, tự do tống giam để bịt miệng nhà báo, không cần biết đến luật pháp!

NAM SƠN KÝ GIẢ

nước hoạt động in. Hiện bộ máy có rất ít người ở Cục Xuất bản là không đủ và không thể hoạt động có hiệu quả. Những cuốn sách, tờ báo có vấn đề đều do Cục An ninh văn hoá bắt được hoặc dư luận đưa lên báo chí. Cục còn đang họp, đang phân công phân nhiệm thì sản phẩm lại đã được in lậu thêm vô số bản khác. Quản lý nhà nước chủ yếu bằng văn bản pháp lý thay thế cách quản lý hành chính lâu nay trong ngành cần được thực thi. Về phía các cơ sở xuất bản, báo chí cần làm tốt công tác tư tưởng, giáo dục cán bộ công nhân viên về tác hại của việc in lậu. Cần có năng lực và kinh nghiệm ký kết hợp đồng với

cơ sở in. Cần cử cán bộ có trách nhiệm cao làm công tác giao dịch theo dõi khâu in ấn. Sử dụng những biện pháp đối phó như in bìa một nơi, ruột một nơi, in lô gô chìm ở bìa, dán tem chống giả.

Khoa Xuất bản trong công tác đào tạo bồi dưỡng cũng cần tăng lượng tri thức về quản lý nhà nước hoạt động xuất bản, dạy thêm về các bộ luật và thông tư, nghị định... liên quan đến in ấn cho sinh viên.

Làm tốt những vấn đề trên sẽ góp phần giảm dần đến chấm dứt tình trạng in lậu. Lịch sử xuất bản thế giới khẳng định rằng, chỉ với các nước kém phát triển thì mới có hành vi in lậu rầm rộ và kéo

dài. Trong một nhà nước pháp quyền ổn định, hành vi sai trái này là không thể chấp nhận được. Chúng ta đã gia nhập WTO, con tàu Việt Nam đã hướng ra biển lớn. Trong lĩnh vực xuất bản không chỉ thực thi pháp luật nước nhà mà cả luật pháp quốc tế. Nếu không có những giải pháp triệt để thì ngành xuất bản sẽ "thua ngay trên sân nhà". Khi các nước vào kinh doanh ở Việt Nam, không một đối tác nào làm ăn với ta nếu họ biết sản phẩm của họ có thể bị in lậu, bị làm nhái. Đây là thách thức của chúng ta khi bước vào vòng xoáy toàn cầu hoá và hội nhập kinh tế quốc tế □